

27.11.17

Til Kulturdepartementet

Innspill fra Kulturalliansen til ny kulturmelding

Kulturalliansen er glade for at departementet har igangsatt et arbeid som skal resultere i en ny kulturmelding. Vi takker også for deltakelsen på vårt innspillsmøte i september. Vedlagte innspill er basert på hva deltakerne tok opp på møtet, samt styrets diskusjon i etterkant. I tillegg følger resolusjonen som ble vedtatt på vårt stiftelsesmøte. Det har også vært gjennomført en intern høring blant medlemsorganisasjonene.

Kulturalliansen ble stiftet 5. september 2016 basert på et ønske fra det frivillige kulturfeltet om en felles sammenslutning. Vårt formål er å styrke kulturfrivillighetens rammevilkår og posisjon i samfunnet. Kulturalliansen åpnet for medlemskap i juni 2017 og har pr november 34 nasjonale medlemsorganisasjoner. Kulturalliansen tar mål av seg å ha alle sjangere i det frivillige kulturfeltet representert.

Kulturalliansen mener at kulturfrivilligheten må få en selvstendig plass både i stortingsmeldingen om frivillighet og i stortingsmeldingen om kultur. Vi ønsker lykke til med arbeidet og stiller oss til disposisjon for videre drøftelser av temaet.

Med vennlig hilsen

Marit Jacobsen
Styreleder

Bjarne Dæhli
Sekretær for styret

kultur@kulturaliansen.no

1. Prinsipper for en nasjonal kulturpolitikk

Kulturalliansens visjon er at alle innbyggere skal ha tilgang til et godt og variert kulturliv i sitt eget nærmiljø.

Kulturlivet vi representerer, er det kulturlivet som når flest – enten de deltar som utøvere eller som publikum. Musikk, teater, dans, kunstformidling, husflidshåndverk, historie- og tradisjonsformidling finner sted over hele landet og i alle lokalsamfunn. Vi er mer enn et kulturtilbud, vi skaper kulturaktiviteter som gir deltakelse i kulturlivet. Våre medlemsorganisasjoner og deres lokale ledd er landets fremste kulturutøvere i omfang og bredde.

For å opprettholde og utvikle dette omfattende kulturlivet er vi avhengig av nært samarbeid både mellom offentlige og frivillige krefter, og mellom amatører og profesjonelle. Vi har behov for egnede lokaler for øving, fremføring, og utstilling. Vi ser også behovet for bedre dokumentasjon og kunnskap om det frivillige kulturfeltet.

Den nasjonale kulturpolitikken har en viktig rolle i å tilrettelegge for gode arbeidsbetingelser for organisasjonene, og dermed realisere kulturlovens formål. Kulturloven kan være ett av flere virkemidler i en nasjonal kulturpolitikk. Det er nødvendig med flere verktøy for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at lovens formål blir oppfylt: «at alle kan få høve til å delta i kulturaktiviteter og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk»¹. Etter loven er dette både et statlig og kommunalt ansvar, men det er ingen garanti for at det blir ivaretatt.

Overordnet etterlyser vi at meldingen prioriterer følgende prinsipper for en nasjonal kulturpolitikk:

Anerkjennelse: Det frivillige kulturlivet må bli sett og tatt hensyn til som den viktige kraften den er. Det er over 1,5 million utøvere av kultur i Norge, bare innenfor musikk, håndverk og dans². Det frivillige kulturlivet er også en viktig del av den kreative næringen, og sysselsetter svært mange mennesker. Dette skaper verdier og effekter for mennesker og lokalsamfunn, men synliggjøres ikke i samme grad i omtale, prioritering eller bevilgning.

Samordning: Det trengs bedre samordning mellom departementene og forvaltningsnivåene. Særlig er det behov for samordning mellom Kulturdepartementet og øvrige departementer. Dette gjelder både for støtteordninger, kompetanse og lokaler. Det må altså bli bedre samsvar og samordning mellom nivåene før vi oppnår et ideelt forvaltningsregime.

Finansiering: Det bør slås fast at finansieringen av det frivillige kulturlivet er både et statlig og et kommunalt ansvar. Når rammeoverføringene til kommunene øker, må kulturbudsjettene i kommunene gjøre det samme. Fordelingen mellom aktiviteter som idrett og kultur må også stå i forhold til aktivitetenes omfang og behov. Når regionreformen gjennomføres, må ikke dette gå på bekostning av bidraget til et levende lokalt kulturliv.

Forutsigbarhet: Stabil finansiering og støtte til drift er viktig, ikke bare prosjektbasert finansiering. Det tar tid å bygge en god aktivitet, et godt tilbud og den rette kompetansen. En finansieringskilde bør ha et perspektiv på minst fem år.

Medvirkning: Kulturorganisasjonene og de nasjonale sammenslutningene har et ønske om å være dialogpartnere, lokalt og sentralt. Det fordrer at de aktivt blir tatt med i alle prosesser som vedrører kulturlivet generelt og det lokale kulturlivet spesielt, og at de blir gitt relevante oppgaver. Det bør oppmuntres til at det etableres lokale råd med et klart mandat i alle landets kommuner.

---

¹ Fra kulturlovens paragraf 1 (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>)

² I følge Kulturindeksen til SSB har 14 prosent av befolkningen opptrådt offentlig med sang eller musikk de siste to åra. 11 prosent driver med billedkunst/kunsthåndverk, og 4 prosent er aktivt med i organisert dans på fritida.

2. Egnede arenaer til opplæring, øving og framføring

Gode lokaler er den aller viktigste enkeltfaktoren for å sikre levende kulturaktivitet over hele landet; være seg lager, verksted, øvingsrom og scener. Kulturarrangører må få tilgang til egnede lokaler for læring og formidling innenfor både musikk, teater, dans, kunst og håndverk, og andre kulturuttrykk.

Overordnet sett har en god del av kultursatsningen fra 2005 gått til de nasjonale signalbyggene. Det har blitt etablert og åpnet flere nye regionale kulturhus. Enger-utvalget pekte på om den kulturelle infrastrukturen er egnet for det lokale kulturlivet og om denne svarer på det lokale kulturlivets behov.

Et av de største problemene for det frivillige kulturlivet, er tilgang på egnede lokaler for øving og framføring. Her er behovene også svært ulike fra de små øvingsrommene til store lokaler. Både skolebygg og lokale kulturbygg må etableres og driftes slik at de er reelt tilgjengelige og riktig utstyrt for det lokale kulturlivets behov. Skoler er offentlige bygg og må planlegges for bruk både i skoletiden og etter skoletid.

Finansieringen av de kulturbyggene som vi benytter, har i årenes løp blitt kraftig redusert. Dette gjelder ikke bare de offentlige kulturbyggene: Også de kulturbyggene som eies av organisasjoner kommer langt ned på prioriteringslistene. De regionale kulturhusene ser ut til å rette seg mer mot helprofesjonelle aktører, og tilgangen til skolebygg blir mer restriktiv. Samtidig øker forventningene fra utøvere og publikum til hvilke kvaliteter et kulturhus skal ha. I sum betyr dette at tilgangen til egnede arenaer for det frivillige kulturlivet blir mindre og mindre tilfredsstillende for hvert år.

De frivillige kulturaktørene må få medvirke i prioriteringene av kulturanlegg, slik at lokalene som tilbys er egnet etter formålet. En måte å sikre det på er gjennom plan og bygningsloven og at det opprettes medvirkningsorganer for kulturaktører, for eksempel basert på modellen med idrettskretser og idrettsråd.

Vi ønsker at meldingen prioriterer:

Skolen som kulturarena: Skolebygg er det mest utbredte øvingslokalet, og alle nye skolebygg bør bygges med rom som er egnet til øvingsaktivitet for musikk, dans, teater og håndverk. Disse må være tilgjengelig og egnet til formålet. Kravspesifikasjoner til skolebygg bør derfor stille betingelser om egnede rom, slik det er tatt initiativ til i Oslo kommune.

Oppgradering av kulturbygg: Både forvaltningen i fylkene og finansieringen av desentralisert ordning til lokale kulturbygg over spillemidlene må gjennomgås på nytt. Musikkutstysordningen bør få økte rammer, slik at den kan gjøres sjangerfri. Det bør etableres et bedre system for hvordan lokale kulturaktører kan medvirke i de kommunale prioriteringene av kulturanlegg.

Likebehandling mellom idrett og kultur: Siden 90-tallet har avstanden mellom toppfinansieringen av idrettsbygg og kulturbygg fra tippemidlene økt fra størrelsesforholdet 1 til 4, til hele 1 til 28 ganger. Selv hvis midlene til nasjonale kulturbygg skulle tas med i regnestykket, er det et langt høyere beløp til idrettsbygg i kommunene. Dette reflekterer ikke det faktiske omfanget av kultur som finner sted.

Endringer i lovverket: Kulturloven må konkretiseres slik at den også omfatter tilgang på egnede lokaler. Kulturbygg må også inn i plan og bygningsloven på lik linje med idrettsanlegg.

3. Samvirke og samarbeid mellom amatører og profesjonelle

Kulturfeltet består av mange aktører som er kulturbærere og kulturskapere. Amatørfeltet er en viktig del av arbeidslivet som oppdrags- og arbeidsgivere for frilansere, profesjonelle utøvere og pedagoger. Amatørene og fritidskulturen er også helt avhengig av tilgang på profesjonelle aktører.

Samspillet mellom amatører og profesjonelle blir i liten grad tilgodesett i de statlige virkemidlene. Virkemiddelapparatet skiller mellom amatører og profesjonelle på et strukturelt nivå, mens i det daglige arbeidet er det en glidende overgang. Vi opplever at initiativ og tiltak mellom amatører og profesjonelle, og de som er på vei til å bli profesjonelle, mangler fullgode virkemidler.

Vi opplever at det offentlige skiller mellom amatører og profesjonell på en for rigid måte. Det har blant annet vært en dreining i Kulturrådets tildeling til aktører som er på vei til å bli profesjonelle, og for unge og nyetablerte artister i regi av frivillige organisasjoner. Når de ikke er profesjonelle nok, samtidig som de heller ikke lenger er amatører, faller de mellom flere stoler. Det gis ikke lenger støtte til nyetablerte musikere til å gjennomføre konserter og Norgesturneer. Det må stilles spørsmål om Kulturrådet er riktig instans for virkemidler til denne målgruppen.

Opprettelsen av Talent Norge er positivt, men vi oppfatter at initiativet primært retter seg til unge og allerede etablerte kunstnere. Frivillige organisasjoner faller utenfor ordningene, noe som er et paradoks siden det er vi som rekrutterer flest talenter til kulturlivet.

Kulturskolenes rolle kan være svært positiv. Likevel er det noen forutsetninger som må være tilstede for at potensialet i kulturskolen kan utnyttes på en tilfredsstillende måte for de frivillige organisasjonene. Felles mål og samordning er helt avgjørende. Dette handler ofte om anerkjennelse av de frivillige lagenes rolle i talentutviklingen, og at kulturskolenes rolle som støttespiller for lokalt kulturliv løftes mer fram.

Vi ønsker at meldingen prioriterer:

Støtte til samarbeid mellom amatører og profesjonelle: Kulturrådets mandat bør presiseres. Frivillige organisasjoner må kvalifisere som arrangører og tilretteleggere. Det er viktig å ikke stemple søknaden ut fra avsender, men ut fra innhold.

Aktivetsmidler: Det bør settes av midler til samarbeid og samvirke mellom amatører og profesjonelle, som fordeles gjennom nasjonale fagorganisasjoner som kjenner eget felt. Konsertstøtten som gis som del av aktivetsmidlene for kor, er et vellykket eksempel på hvordan man kan stimulere til samarbeid mellom amatører og profesjonelle. Tilsvarende ordninger bør etableres for andre sjangere.

Talenter i frivillige organisasjoner: Mandatet til Talent Norge bør utvides slik at frivillige organisasjoner blir del av målgruppen for programmet og de prosjektene som gjennomføres.

4. Opplæring, kvalitet og kunnskap

Opplæringen i det frivillige kulturlivet er viktig for det nasjonale kulturlivet: Det er her grunnopplæringen finner sted. Den frivillige kultursektoren bygger på opplæring i medlemslagene i de frivillige organisasjonene. Oppmerksomheten om behovet for styrking av de praktisk estetiske fag i grunnskolen er viktig, men like viktig er det å styrke den store kulturoppplæringsarenaen som de frivillige organisasjonene i kulturlivet er.

Frivillige organisasjoner har en lang tradisjon for kunnskapsformidling og folkeopplysning. Studieforbundene er av stor betydning for kultursektoren, ettersom opplæring, kunnskapsoverføring og tradisjonsformidling er grunnleggende forutsetninger for et levende kulturliv. Midlene bevilget til feltet ble betydelig redusert på 2000-tallet og er bygd ned over tid, blant annet i flere av statsbudsjettforslagene de senere årene. Det trengs en tydeliggjøring av hvilken opplæringsvirksomhet disse midlene skal stimulere til, slik at opplæring som kun foregår som følge av de frivillige kulturorganisasjonene aktivitet også blir ivaretatt også i fremtiden.

Kulturfagene har i mange år blitt presset i skolen. Vi er også i ferd med å få en todeling av barns tid; skolen og hjemme, og det er organisasjonenes tilbud som blir presset. Vi må sikre barn og unge får tid, plass og mulighet til å delta i et kulturliv som går mer i dybden faglig; der de lærer å spille instrument, synge flerstemt, spille teater, danse og forme, og skape med hendene. Ja, blir en del av det lokale kulturlivet fra ung alder, og kanskje profesjonell utøver i sitt fag som voksen. Opplevelsene i en frivillig organisasjon gir kulturell læring og opplevelse på en måte som ikke er mulig i en klasseromssituasjon. Deltakelse i amatørkultur i tidlig alder bidrar også til høyere interesse, samfunnsengasjement, og bruk av kultur på andre arenaer senere i livet.

Kompetanse og kvalitet henger utvilsomt sammen. Derfor er kontinuerlig kompetansebygging innenfor kulturlivet viktig både for barn og voksne. Dersom det er et mål å fylle sal, scener, gallerier og verksteder med aktivitet og kvalitet, må denne opplæringen tillegges en helt annen oppmerksomhet enn i dagens kultur- og utdanningspolitikk. For å få kvalitet i opplæringen er samspillet med profesjonelle pedagoger, dirigenter, instruktører en forutsetning. Dette er også et viktig arbeidsmarked for høyt utdannede kulturarbeidere innenfor mange fagfelt. For å få kvalitet i opplæringen er samspillet med profesjonelle pedagoger, dirigenter, instruktører en forutsetning. Mye tyder også på at dette er det største arbeidsmarkedet for høyt utdannede kulturarbeidere innenfor mange fagfelt.

Lærere og instruktører i det frivillige kulturlivet har gjerne en realkompetanse som ikke nødvendigvis er dokumenterbar eller som finnes hos de etablerte utdanningsinstitusjonene, men som like fullt bør anerkjennes på linje med en formell kompetanse.

Vi ønsker at meldingen prioriterer:

Studieforbundene: Må anerkjennes som en fullverdig del av utdanningssystemet, både i status og bevilgning.

Økt kunnskap om læringseffekter: Både hva kulturorganisasjonene skaper, og en høyere anerkjennelse av organisasjonene som bærere av kulturkunnskap.

Kulturskolen som ressurscenter for lokal kultur: Kulturskolen er et viktig samhandlingsledd, og det bør i enda større grad legges til rette for et godt samarbeid med de frivillige kreftene.